

que en francès del Nord [*Roland*] i les freqüents variants catalanes amb -z- acaben de provar que la -D- occitana no es creà per una ultracorreció estranyament reeixida i permanent.

En efecte, les dades que ens forneix la documentació catalana antiga són molt copioses des del principi: «*brisallo de tired*», any 1082, en el Cartulari de Sant Cugat (II, 371); el 1112 una dona deixa a sa germana Guillelma «*gunam meam et bliaud*» (*bliand*, errada de lectura evident, *BABL* IV, 42); *brisal* 1149, «*unum brisalle de cendato*» 1166 (cites de Bast-Bass., col. 484 i 467); *brial* ja el 1269 (*BCEC*, 1908, p. 206; veg. la cita s. v. *LLENÇ*); l'*InvlLICat.* d'Alart recull molts testimonis de *bliat* i *brial* en el S. XIV, *bliau* ja el 1303 (ibid. s. v. *sollivi*), «*supertunicale blavum et blisaldum meum*» el 1279, *blisaldum* el 1285, *bliau* en dos docs. més de 1303 (ibid. s. v. *brial*); «no sia entès que les dones no puxen portar *brials* test ab seda e ab aur» en doc. de Solsona de 1336 (*BCEC*, 1905, 155.6, cf. 155.2 al costat de *cot*); «un *briau* de fustani», Seu d'Urgell, a. 1400 (*BABI* VI, 474); la forma *brisau* és la que apareix encara en la *Faula* del mallorquí Guillem Torroella (text provençaldejant de princ. S. XV, v. 481). Inútil ja repetir la documentació literària que hi afegeixen *AlcM* i *DAG*.

Tot això no es pot pendre com a prova que *brial* i les seves variants siguin mots genuïns del català des dels orígens. Si fos així, segons la nostra fonètica històrica, no podríem tenir altra forma que *briau* o *bliau*, no pas les altres més copiosament representades des dels orígens, i en tot cas no hi podria haver -l- final, sinó -u-, tractant-se d'una base amb -LD- (cf. *Arnau*, *Artau*, *guineu*, *sou*, etc.). Ben entès el mot ha acabat per designar una peça del vestit popular de la dona, sobretot en terres valencianes: «lo sastre Ganga --- en lloc de portar pantalons --- o calçons estrets com alguns portaven encara, vestia uncs sinahuetes o *brialets* de color y curtets, per l'estil de les xiquetes», *MGadea* (*Terra del Xè* I, 96); però això és un resultat secundari de la popularitat que conferí la moda al vestit de les grans dames dels Ss. XIV-XV (com ens descriu el *Tirant*, etc.).

L'etimologia no s'ha trobat. Solament ens hi acostem, en observar que el mot resulta tant o més copiosament documentat en el Migdia de França i a Catalunya que en el Nord. I que l'ètimon hagué de tenir una forma *BLIDALD*, car la -r- ha resultat d'una dissimilació en català i castellà (llengües on és d'importació ultrapirinenca) davant la -LD- del final, dissimilació que ja apareix algun cop (però poc sovint) en oc. ant.: «sei cabeil, / que-l van sai e lai expanditz, / e sus *brisautz*, escoissendutz, / e d'avant e de tras rumputz», *Jaufré*, v. 5679. No ens ha de sorprendre que també apareguin formes amb caiguda total de la -D- intervocàlica en llengua d'oc (contra la regla d'aquesta llengua, que en la gran majoria dels casos, conservà la -D- en forma de -z-), car abans de l'accent i en la combinació de sons d'aquest mot (dissimilació en contacte amb les tres dentals -D-, -L-, -L^d) és natural que la -D- s'afeblís més radicalment.

L'aspecte del mot és certament germànic. I tenint en compte que a l'Edat Mitjana era tant o més usual el *brial* que duia sota les armes o la cota el cavaller armat (ja en *Roland*) la impressió d'un germanisme es reforça; però en germànic no apareix més que en a.-al. mitjà i en figura de manlleu del francès. I no se li veu connexió amb material lingüístic germànic. La conjectura més raonable seria potser que es tracti d'un nom propi de persona merovingi, que havent passat de l'inventor o propagador d'aquesta peça de la vestidura del cavaller, hagi restat obscur en la tenebra de la poca informació que tenim sobre aquests fets en aquell temps. Realment *BLIDALD* és un nom de persona germànic ben conegut (*Förstemann*, 316), tant en el tresor onomàstic de la Germània continental (ací ja documentat l'any 667) com en l'anglo-saxó, i és ben possible que fos més freqüent encara del que ens diuen els repertoris, car l'arrel onomàstica *BLID-* del germànic és de les copioses i productives.¹

DERIV.: *Briale*t.

¹ *Brial* de *l'esquena* que *AlcM* recull a Fullela és alteració de *brigal*, provinent de *bigal* 'espina' per repercussió de la líquida (veg. *BIGA*).

²⁵ *Brianera*, *brianós*, V. *brians*

BRIANS 'herpes' i oc. ant. *brians* o *breguens* 'àcars o ascàrids, espècie de cuquets cutanis', provenen de variants cèltiques del gal·lic *BRIGANTES*, ky. *gwraint*, ir. *frigit*, que tots designen varietats de cuquets, cèlt. ant. *WRGH-NO-* o *WRGHY-TI-*; la forma catalana més antiga sembla haver estat en singular *brian*, potser provinent de *BRIGANDE (com *gla* i *glan* provenen del ll. *GLANDEM*, fruit de l'alzina). □ 1.ª doc.: S. XIII, 1288, R. Llull (etc.).

«Lo cors és tan frèvol, que en est món lo turmenta una pocha de fam, ho de ira, ho de febra; hoc, un *briant*, que és pocha cosa, li dona turment», Llull (*Merav.*, *NCL* IV, 307). En el sentit de l'erupció herpètica ja apareix bastant en els escriptors medievals més clàssics: «Com Phelip tingué la agulla --- obrí's algun *briant* que tenia en les mans; la infanta prestament pensà que per causa dels *briants* havia demanat l'agulla», *Tirant*, ed. princ., cap. 110 (*Ag.* I, 359; *Riq.*, 285).

I encara que en aquests el mot (ajudant-hi el context, que demana, en tots dos, que hom subratlli la idea de cosa menuda, trivial, isolada i menyspreable) apareix en part en singular, i això afavoreix la grafia amb -nt, més aviat apareix pertot en plural i sense la -t ja a l'Edat Mitjana i en grans clàssics valencians: «devot, contrit, / tornà's a Déu / ---, / --- com lo tocat / per Eliseu, / com aquell féu --- / ulls obriràs, / badallaràs / tu, set badalls, / perdràs set calls / e set *brians*, / quals en les mans / tens, e als peus / ---», J. Roig, *Spill*, 12329. Però fins en romànic i en català persistia la consciència (amb raó o a tort) que pròpiament es tractava d'un ésser minúscul,¹ un àcar o vermicul a manera de corc o cuquet, que atacava l'epidermis com en la sarna, etc. — fet que